

Dag bloemen, dag bijen...

In deze roerige tijden van kernrampspoed en Arabische revoluties was er even volop media-aandacht voor bijen. Dat was zeker geen gevolg van redactioneel beleid om rauwe ellende beter in balans te brengen met een berichtje over 'klein geluk'. Integendeel, de berichtgeving over de bijen hoorde net zo goed thuis in de categorie 'rauwe ellende' als stralingsgevaar of een bommentapijt in de woestijn. Want al enige tijd waarschuwen bijenhouders, fruittelers en natuurliefhebbers dat er van alles en nog wat mis is met onze honing- en wilde bijen. Dat soort verhalen zijn er wel vaker (we zijn tenslotte 85% van onze biodiversiteit kwijtgeraakt de afgelopen 100 jaar (CBS et al., 2010)), maar nu zit er een dimensie bij die ons als mensen direct raakt. Want met een jaarlijkse wintersterfte van de bijenvolken van meer dan 30% (van der Zee & Pisa, 2010) (10% was volgens imkers normaal) bestaat er een serieuze kans dat onze voedselvoorziening in gevaar gaat komen. De bestuiving van fruitbomen is daarvan het meest duidelijke voorbeeld, maar het geldt ook voor voedselgewassen als kool. Omdat de grote achteruitgang zich niet alleen in Nederland voordoet maar in de hele wereld zouden we zomaar van een financiële via een nucleaire en een militaire in een bijencrisis kunnen belanden.

Die potentiële consequenties trokken de aandacht van de media. Het programma 'Zembla' wijdde een aflevering aan de sterk verhoogde wintersterfte in de bijenvolken van imkers (er lijkt overigens geen reden aan te nemen dat het bij wilde bijen anders is!). 'Zembla' zoomde volledig in op het gebruik van het middel imidacloprid, een zogenaamde neonicotinoïde dat ruim gebruikt wordt in de land- en tuinbouw tegen witte vlieg en luizen. Het middel lijkt zeer effectief. Wel eens een insect gezien op uw fiets- of wandeltochtje door het prachtige boerengroen? Nee dus, trouwens ook geen insecteneters als Veldleeuwerik, Patrijs of Graspieper.

Is het niet mooi als een bestrijdingsmiddel datgene doet waarvoor het is ontwikkeld? Hiervoor gaan we even terug naar een laboratorium van een bekende bestrijdingsmiddelenfabrikant waar bedacht werd een middel te ontwikkelen dat het centraal zenuwstelsel van insecten zou aantasten: ziedaar de geboorte van de neonicotinoïden. Daardoor zouden de vitale levensprocessen van de dieren zodanig verstoord raken dat er geen voortplanting meer zou komen. Geen voortplanting, beessies weg, de plaag bestreden. Geweldige ontdekking want er wordt jaarlijks zo'n slordige € 750 miljoen mee verdiend.

Maar...: neonicotinoïden werken op alle insecten, dus ook op uiterst nuttige bestuivers als bijen, vlinders, zweefvliegen, hommels, noem maar op. Dergelijke nietsontziende bestrijdingsmiddelen moeten dus worden verboden. Deze conclusie hebben Frankrijk en Duitsland al getrokken: het middel is daar verboden. Maar niet in Nederland waar we nog altijd Europees koploper zijn in het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

Voor Zembla was het volstrekt duidelijk dat imidacloprid de grote boosdoener was, maar hun merkwaardig sug-

gestieve manier van interviewen van onderzoekers met verschillende meningen deed afbreuk aan hun argumentatie. Ook andere oorzaken kunnen immers in aanmerking komen, zoals de invloed van de sterk invasieve Varroamijt en de enorme verarming van de nectarrijkdom in ons land (o.a. Wallis de Vries et al., 2010). In het landelijk gebied is domweg veel minder voedsel te vinden voor bijen; opvallend genoeg is de achteruitgang in nectaraanbod (volgens genoemde auteurs zo'n 34%) in dezelfde orde grootte als de sterfte bij bijen. Al zegt het niet meteen iets, het roept op zijn minst een genuanceerder beeld op.

In Nederland is nog geen onderzoek gedaan naar de gevolgen van imidacloprid voor andere dan de te bestrijden organismen maar internationaal onderzoek hierover is er wel degelijk (o.a. Kindemba, 2009). Het lijkt in Nederland echter volkomen genegeerd te worden: geproduceerd moet er worden! Het DDT-debacle ligt blijkbaar zo ver achter ons dat we de lessen daaruit weer zijn vergeten, ook al is de giftigheid van imidacloprid 7000 maal (geen schrijffout!) hoger dan van DDT en is het gehalte in het oppervlaktewater 10.000 keer boven de toegestane waarde.

Bestuiving door bijen heeft in Nederland een economische waarde van ca € 1 miljard per jaar (de Kogel, 2011). Best slordig als daar jaarlijks zo'n € 300 miljoen van verloren gaat als gevolg van onnodige hogere wintersterfte onder bijen. Verbieden dus die handel, dit kan immers honderden miljoenen euro's per jaar aan ecosysteemdiensten in de vorm van bestuiving opleveren die we minder hoeven uit te geven.

Nog beter: we kunnen ook eens écht gaan proberen om onze voedselproductie zodanig te gaan vormgeven dat we mét in plaats van tégen de natuur gaan werken. Ik wil weer bijen horen zoemen, zwaluwen zien vliegen, boeren écht gelukkig zien worden en tijd zien krijgen om ook buiten de televisie om aan de vrouw te komen, ik wil ons landschap weer zien bloeien. 'Dag bloemen, dag bijen' is geen afscheid maar wordt dan weer een welkom. Zonder bijen, zonder bestuiving kunnen we niet.

Literatuur

CBS, PBL & Wageningen UR, 2010. Biodiversiteitsverlies in Nederland, Europa en de wereld, 1700-2000 (indicator 1440, versie 01, 29 januari 2010).

www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven en Wageningen UR, Wageningen.

Kindemba, V., 2009. The impact of neonicotinoid insecticides on bumblebees, honey bees and other non-target invertebrates. Report BUG Life, Peterborough.

Kogel, W.J. de, 2011. Bijen en bestuiving. Brochure BO-12.03-007, Plant research International, Wageningen.

Wallis de Vries, M.F., C.A.M. van Swaay & C.L. Plate. Verbanden tussen de achteruitgang van dagvlinders en bloemenrijkdom. Mei 2010. De Levende Natuur 111 (3): 125-129.

Zee, R. van der & L. Pisa, 2010. Monitor bijensterfte Nederland 2009-2010. NCB-rapport 1, Nederlands Centrum Bijenonderzoek, Tersoal.

Dergelijke nietsontziende bestrijdingsmiddelen moeten dus worden verboden

Theo Verstraal
Redacteur
De Levende Natuur